בס"ד

– העלון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 16
שבת פרשת וירא
העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי
מאור - 0542390375

אשת לוט והמלח

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו מתרחשת הפיכת סדום ועמורה, וכמו שנאמר: "וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם".

אך את לוט ומשפחתו הקב"ה מבקש להציל ע"י המלאכים: "וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל לוֹט עֹד מִי לְךָ פֹה חָתָן וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ בָּעִיר הוֹצֵא מִן הַמָּקוֹם".

בעת החילוץ של לוט ומשפחתו, המלאכים מזהירים את לוט: "וַיֹּאמֶר הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַכִּכָּר הָהָרָה הִמָּלֵט פֶּן תִּסָּפֶה".

אשת לוט לא עומדת בפיתוי ומביטה אחורה, ומיד נענשת בעונש המיוחד והמפורסם: "וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח".

נציב המלח זה התקיים שנים רבות אחר אותה הפיכה, עד שקובעת הברייתא במסכת ברכות (נד ע"א): "תני: על לוט ועל אשתו מברכים שתים, על אשתו אומר: ברוך דיין האמת, ועל לוט אומר: ברוך זוכר את הצדיקים". וכן נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סימן ריח, ח): "הרואה אשתו של לוט מברך שתים: עליה אומר בא"י אמ"ה דיין האמת, ועל לוט אומר: בא"י אמ"ה זוכר הצדיקים".

אם הבריתא עוסקת בברכה שיש לברך כאשר רואים את אשת לוט, משמע שאשת לוט – נציב המלח התקיימה עוד שנים רבות לאחר אותה הפיכת סדום המסופרת בתורה. וכפי שהעידו היסטוריונים רבים שראו אותה, וכן העיד רבי יוסף בכור שור: "העולם אומרים כי גופה נהפך להיות מלח, ועדיין היא נראית בארץ ההיא".

ויש לשאול, מה המשמעות של אותו עונש שקיבלה אשת לוט?

רוב הפרשנים מבארים על דרך הפשט שאין סיבה מיוחדת לעונש זה דוקא אלא הטעם שאשת לוט לקתה במלח בגלל שהמלח היה מצוי שם והוא הוטח על יושבי סדום ועמורה, והקב"ה המית אותה בדבר המצוי שם באותה עת. וכמו שנאמר בחומש דברים (כט, כב) ביחס לאותה מהפכת סדום ועמורה: "גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִחַ וְלֹא יַעֲלֶה בָהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַדְמָה

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

"וסור מרע בינה"

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

"אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה" כך הורה לנו החכם באדם. שלמה המלך משבח בפסוק זה את בעלי החכמה והבינה. לו נתבונן מעט בדבריו הנפלאים, נבחין כי ביחס לחכמה נקט שלמה בפועל "מצא", ואילו בנוגע לבינה נקט בפועל "יפיק".

לאור זאת, יש לומר שכאשר חפץ האדם לקנות חכמה עליונה, עליו "למצוא" אותה- דהיינו ללמוד את החוכמה הקיימת, שפותחה בדורות עברו. החכמה קיימת ומונחת היא, אלא שעל האדם החפץ בקניין החוכמה למוצאה ולהחדירה אל מוחו וליבו. אולם שונה היא התבונה עד מאד. על מנת להבין את נקודת השוני הגדולה בינה לבין החוכמה עלינו להקדים מעט ולבאר על פי דעת קדמוננו מהו כוח הבינה הגנוז באדם. והנה כבר ביארו חז"ל בתחילת מסכת תענית, כי בינה פירושה "הבנת דבר מתוך דבר". דהיינו פעולה פנימית אשר נעשית בתוך שיכלו ונפשו של האדם. תחילה "מוצא" הוא את החכמה ומחדיר אותה אל מוחו וליבו, אולם אין זה כי אם תחילתו של תהליך; לאחר שעמל ויגע בקניין החוכמה עליו לעבד היטב את הדברים ולהסיק מהן מסקנות חדשות, שיכולות הן להביא תועלת יתרה לציבור הרחב, ואף לעולמו הפרטי של זה המתבונן. נמצא אם כן, ששלמה המלך בחר להשתמש בביטוי מדויק לתיאור קניין הבינה, שכן על מנת להשיג את הבינה על האדם "להפיק" מהחוכמה ש"מצא" תוצרים חדשים וייחודיים.

"סור מרע- בינה"

לאור האמור, עלינו להתבונן בפסוק נוסף בספר איוב (פרק כח' פס' כח') המגדיר היטב מהו עיקר כוח הבינה אשר ניתן באדם: "ויאמר לאדם, הן יראת ה' היא חכמה, וסור מרע בינה". ניתן לראות שמהפס' עולה הגדרה מדויקת לכוח הבינה והיא- "סור מרע". במילים אחרות ניתן לומר, שעיקר כוח הבינה בא לידי מימוש שלם בעולמו של האדם דווקא כאשר משתמש בו האדם על מנת לסור מהרע.

הרב קוק זצ"ל בספרו "מוסר אביך" (פרק א' פסקה ג'), מביא

אף הוא את הפסוק הנ"ל ואת ההבנה העולה ממנו. אלא שהרב זצ"ל מעיר הערה חשובה: " והלא ישנם דברים ידועים שהם רע, כל מה שאסרה התורה בכלל ובפרט, ואם כן נייתי ספר ונחזי, כשנלמוד נדע איך שלא לעשות!". לו נטעה לחשוב ש"סור מרע" פירושו הוא להימנע מעשיית הרע- כדוגמת הקפדה יתרה על איסורי התורה, לא מובן אפוא מדוע "סור מרע" שייך הוא לכוח הבינה? שהרי בינה כאמור, פירושה הוא הבנת דבר מתוך דבר, להפיק מתוכנו פנימה יסודות חדשים על בסיס החכמה שבנינו. אולם אין כוח זה נצרך כלל בהקפדה יתרה על איסורי התורה, שהרי הכל כתוב וברור הוא בתורתנו הקדושה!

הערה זו מובילה את הרב קוק זצ"ל למסקנה הבאה: "אבל ההסרה אינה העדר העשיה לבד, כי אם שיהיה בדרכיו מרוחק מהרע, וזה ייתכן כשיבין לפי שכלו כונת התורה לשמרנו מהרע, ולראות באמת אנה רצונו ית' נוטה לפנות לטוב, אז יסור מהרע בחפץ נפשו והכרתו האמתית." מסביר הרב שאכן לסור מהרע, אין זה אומר שלא לעבור על איסורי התורה בלבד, שהרי בכך אין כל בינה יתרה. אלא כוונת "סור מרע" פירושו לעקור את שורש הרע מאישיותנו, לסור מכבליו של הרע שעוטפים את חיינו, עד שאט אט נחל לחוש כיצד איננו חפצים עוד ברע, כיצד איננו רוצים עוד לטעום את טעמו המר. נרחיב מעט בנק' זו בסיעתא דשמיא:

"קדושים תיהיו"

"קדושים תיהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם" (ויקרא יט', פסוק ב'). במילים הקצרות הללו מעניקה לנו התורה הקדושה מסר חשוב, עמוק ונשגב מאין כמותו. הרמב"ן (פירוש הרמב"ן על התורה שם) מסביר את הכוונה העמוקה הטמונה בציווי זה. התורה הביעה בצורה ברורה מאד מה האיסורים המפורשים שמהם יש להמנע כמאש, ומאידך מה הם הדברים המותרים שאין כל איסור בעשייתם. אלא שצריכים אנו לזכור, שמטרת

מסביר הרב, כל שגגה, כל טעות אנוש באשר היא אינה דבר מקרי כלל וכלל. טעויות קורות רק במידה ואנו לא מוכנים אליהן, ולא נערכים למניעתן, כדוגמת חייל מותש אשר נרדם במגדל השמירה, ומאפשר למחבלים ומרצחים לעבור מתחת ידו ולבצע את זממם. במילים אחרות, טעות אנושית מתאפשרת כאשר הנושא אשר בו טעינו איננו מבורר מספיק בקרבנו ואינו נוכח כמידת הצורך בתוך תודעתנו ושכלנו.

כך לדוג', אדם שמגדיר עצמו כשומר שבת, אך אינו העמיק בעניינה של השבת, ממילא מטבע הדברים 'השבת' בכללותה איננה תעמוד בתודעתו של זה תדיר, וממילא בשעת מעשה יוכל הוא לעבור על איסורי דאורייתא מבלי משים. הוא לא מתכוון חלילה לעבור על איסורים חמורים, אך בשעת מעשה, 'זכרון השבת' פשוט איננו יימצא בתודעתו.

א"כ מגדיר הרב, שכל טעות וטעות שאנו עושים במהלך חיינו, נובעת מכך שעיקרון העל שאותה הטעות מנוגדת אליו במהותה, איננו היה מחוזק כמידת הצורך בקרבנו, ואיננו היה נוכח במלוא עוצמתו בקרב חיינו, מה שאפשר בסופו של דבר להופעתה של טעות מרה.

ממשיך שם הרב קוק זצ"ל ומסביר מה הייתה טעותו של יהודה בן גרים:

"הגרים הם דומים לישראל כספחתי, מתחברים הם בגוף האומה ומתקרבים הם ג"כ בחיבה יתירה, אבל הטבעיות הישראלית של אהבת האומה העמוקה והטהורה, עוברים דורות עד שחודרת בלבבם, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה, לבד היוצאים מן הכלל מצד עילויים הנערץ. ע"כ יהודה זה בהיותו בן גרים, לא יכלה נפשו להתנשא עד כדי אותה המדה הטבעית, עד שתחכימהו בהכרה פנימית, מכח אהבתן של ישראל, להשמר עמוק מאד מכל דבר רע ומזיק שיוכל לצאת מצד הניגוד שיתגלה לכללות הרומיים, מדבריו העליונים של רשב"י"

הטעות כאות על פגם הדורש תיקון:

כללו של דבר, כל טעות וטעות שאנו עושים במהלך חיינו נובעת בהכרח מכך שלא מספיק בירננו את העניין שטעינו בו. לצערנו, אם טעינו בתחום מסוים כנראה שהוא לא מספיק חשוב לנו, או שטרם העמקנו בו במידת הצורך.

אלא שמוצא אני בדברים הללו יסוד מעודד עד מאד. הטעות איננה דבר שלילי בלבד, אלא אות היא, תפקידה לסמן עבורנו מהם הנושאים אשר בהם נדרשים אנו למקד את עבודתנו, וזאת כדי שנוכל להתקדם אף בהם ולהנכיח אותם היטב, עמוק עמוק בתוך תודעתנו.

מעשה באורז שהתבשל

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

תבשיל פרווה שהתבשל בקדרה שלא הודחה יפה משיורי הבשר שבה, האם צריך להמתין לאחר אכילת תבשיל זה שש שעות?

כתב הרמ"א (ע"פ הב"י באו"ח), שאע"פ שנהגו להחמיר להצריך המתנה אחר כל תבשיל בשר, "מיהו אם אין בשר בתבשיל, רק שנתבשל בקדרה של בשר - מותר לאכול אחריו גבינה, ואין בו מנהג להחמיר".

הש"ך (ט) התקשה בדברי הרמ"א, דהא בכה"ג קיימא לן בסימן צה שמותר לאכול תבשיל זה אף עם גבינה ממש, דהוי נ"ט בר נ"ט, ואם כן מה חידש הרמ"א בכך שאין צריך להמתין?

וחידש שכוונת הרמ"א לומר שאפילו אם נשארה עדיין ממשות של בשר בסיר, כגון שהסיר לא הודח יפה, והתבשל בסיר זה תבשיל פרווה, אעפ"כ אין צריך להמתין שש שעות לאכילת הגבינה.

הפת"ש (ז) כתב שהבאר היטב ביאר שהש"ך היקל אף אם לא היה בתבשיל ששים כנגד השמנונית, דאל"כ הדרא קושיא לדוכתה, דפשיטא שמותר.

אך הוסיף הפת"ש שהבית לחם יהודה כתב שאם אין ששים ודאי צריך להמתין.

בקיצשו"ע מאכ"א (י) ובשו"ע המקוצר (קלו, יד) סתמו להתיר, ולא חילקו בין אם היה ששים ללא היה.

ובדרכי ההלכה כתב בשם הבא"ח (שלח יב') שאם היה בתבשיל ששים כנגד הבשר - א"צ המתנה, וטוב שירחץ יחדיו. ואם לא היה ששים - צריך לרחוץ ידיו ופיו, ולהמתין שעה, והבן איש חי כתב שהמחמיר בשש תבוא עליו ברכה.

הילקוט יוסף פסק (פט, לז) שאם יש ששים - א"צ אפילו קינוח והדחה, ואם אין ששים - ראוי להצריך קינוח והדחה ונט"י.

עוד כתב הילקוט יוסף (פט מב): "מי שהוא בתוך שש שעות לאכילת בשר, מותר לו לעשות תה או קפה ולקחת סוכר או קפה שנתערב בהם איזה טיפות של חלב, או שתחבו לתוכן כפית שהיה בה לחות של חלב".

גאולה מההפטרה הפטרת וירא מלכים ב׳ פרק ד׳

הרב יוסף חיים

ההפטרה השבוע מעמידה את האשה במרכז .נכון יותר לומר שלא את האישה כי אם את האמא.

בפרשת ״וירא״ מדובר על הבטחת השם לאברהם כי יוולד לו ילד, ומימושה בלידת יצחק. כמו כן מדובר בה על מלחמתה הקשה של שרה האם בהגר ובישמעאל, מאחר וחששה שבנה ידרדר ויעזוב את דרך הישר. שרה דאגה למצבו הרוחני של בנה.

כך גם בהפטרה הנביא מסביר לנו עד כמה חשובים לה׳ ההדרכה והחינוך של האמא. דוגמא בולטת לכך מופיעה לכך כאן: ״האישה גדולה״ (הכינוי לאישה השונמית שהיא עיקר ההפטרה)-

הינה אישה עקרה ובעלת חסד המבקשת לבנות עליית גג בביתה לנביא אלישע ,כדי שכאשר יעבור באזור שונם יהיה לו מקום ללון בו . בעלה לא מתערב .ולא נשמע ממנו לא בעד ולא נגד. הנביא אלישע לא נשאר אדיש למעשי החסד של האישה הגדולה וכאות תודה הוא מנסה לשאול אותה כיצד יוכל לסייע ולגמול לה .

האם היא צריכה דבר מה מהמלך ? משר הצבא ? והיא עונה ״בתוך עמי אנכי יושבת״ כלומר-מה שטוב לכולם טוב לי.

הזוהר אומר ששיחה זאת הייתה בליל ראש השנה. בראש השנה אדם לא אמור לבקש על עצמו, כי אם להתפלל על הכלל. על העולם ועל כלל ישראל.

אישה זו הגיעה למצב בו היא לא מבקשת לעצמה דבר. היא אומרת לנביא: אמנם אין לי ילד אבל חיי מלאים, אני פועלת חסד בתוך עמי השלמתי עם המצב שאין לי ילד. בכל זאת מברך אותה אלישע הנביא בילד.

״וַיֹּאמֶר, לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה, אתי (אַתְּ), חֹבֶקֶת בֵּן״

כלומר בעוד שנה יהיה לך בן . כאשר אנחנו קוראים את הפסוק בקול אנו אומרים ״את״ לפי הכתיב, אך כתוב ״איתי״. מה מסתתר בטקסט? הנביא אומר לאשה הגדולה: הביאי את הילד אלי, להיות נביא. זוהי ההדרכה שלו. אולם האשה לא עושה כן:

וַיִּגְדַּל , הַיָּלֶד ; וַיְהִי הַיּוֹם, וַיֵּצֵא אֶל-אָבִיו אֶל-הַקֹּצְרִים. וַיֹּאמֶר אֶל-אָבִיו, רֹאשִׁי רֹאשִׁי; וַיֹּ אמֶר , אֶל -הַנַּעַר , שָׂאֵהוּ, אֶל-אִמּוֹ.

ויגדל הילד להיות נער .הוא עם אביו, הולך אל הקוצרים .

לא כמו אצל שמואל הנביא, שכאשר היה בן 3 הלך אל עלי. הילד פה הולך אל הקוצרים בניגוד לצו הנשמתי שלו. בפסוק הבא צועק הילד לאביו ״ראשי ראשי ״ .תקף אותו כאב ראש נורא. ושוב האבא יוצא מהתמונה כשהוא נשאר בשדה ושולח נער אחר שיביא את הילד אל לאימו .האב לא לוקח אחריות . הילד סבל מהבוקר עד הצהרים ומת.

האשה הגדולה לא איבדה עשתונות. היא העלתה את הילד לעליית הגג שעשתה לנביא אלישע ,והשכיבה את גופתו במיטת הנביא. ניכר ממעשה זה שהאישה מודה בטעות הגורלית שעשתה כאשר שלחה אותו לשדה ולא אל הנביא,כמו שעשתה חנה, ויחד עם זאת היא מלאה בתקווה שהנביא יעזור לה.

וַתִּקְרָא, אֶל-אִישָׁהּ, וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָא לִי אֶחָד מִן-הַנְּעָרִים, וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת; וְאָרוּצָה עַד-אִישׁ הָאֱלֹהִים, וְאָשׁוּבָה. וַיֹּאמֶר, מַדּוּעַ אַתְּ הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם--לֹא-חֹדֶשׁ, וְלֹא שַׁבָּת; וַתֹּאמֶר, שָׁלוֹם.

הפלא ופלא איך לאבא הזה אין מקום לאף אחד חוץ מלעצמו! גם כשבנו מוטל מת הוא עדיין מתווכח עם האמא , מבקש למנוע ממנה ללכת אל הנביא וטוען כי זה לא ראש חודש או חג . ההפטרה שלנו מדגישה ביתר שאת את חשיבות עבודת החינוך.

עבודה זו חייבת לבוא מתוך אמונה גם כשבאופן לא רואים סיכויים טובים להצלחה ויש מניעות ,גם אז-אין יאוש כלל .רבים וטובים היו ״שובבים גדולים״ בצעירותם והצליחו להגיע רחוק ולהתעלות רוחנית במהלך חייהם .

הוריו, כלומר, החיים מקבלים כיוון הרצוי בעיני ה׳ כשההורים ותלמיד חכם נלחמים על חינוך הילד.

ועוד מדגישה הפטרה דווקא את חשיבות האם כמורת דרך בענייני חינוך הילדים לאמונה.

שאלת השבוע

מלצר המגיש מאכלי חלב ובשר, האם צריך נטילת ידים ביניהם?

מאיר אבוחצירא — זכה בשובר לרכישה בקורסים של 200

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

וּצְבוֹיִם אֲשֶׁר הָפַךְ ה' בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ".

לפי פרשנים אלו, אין לכאורה משמעות מיוחדת לעונש זה, אלא הקב"ה המית אותה בדרך האפשרית באותה עת.

אך קצת קשה הדבר, שכן מהעובדה שהקב"ה קיים נציב מלח שנים רבות, כפי שעולה מלשון הבריתא שם: "הרואה.. אשת לוט", משמע שהקב"ה רוצה שנלמד על מעשיה הרעים דרך אותו עונש מיוחד שקיבלה שנהפכה לנציב מלח.

ואכן, לעומת פרשנים אלו רש"י מפרש על פי המדרש: "במלח חטאה ובמלח לקתה. אמר לה תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה".

לפי רש"י עונשה היה מידה כנגד מידה, אשת לוט לא נתנה אפילו מלח לאורחים ולכן נהפכה לנציב מלח. לפי זה, המשמעות של אותו נציב מלח, בכדי שנדע על החשיבות הגדולה שבעזרה לזולת וחשיבה על האחר.

דרך החסד היא דרכו של עם ישראל ומיוחדת לו לעולם ועד, וכמו שדורשת הגמרא במסכת סנהדרין (קד ע"ב), בענין זה:

"בסדום כתיב וה' המטיר על סדם, ואילו בירושלים כתיב ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה וגו' וכתיב ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם. וכי משוא פנים יש בדבר? (ביאר התורה תמימה שלשון "ה' המטיר" מורה שהקב"ה בעצמו המטיר, ומה שכתוב "וממרום שלח אש" מורה ע"י שליח) - אמר רבא אמר רבי יוחנן: מדה יתירה היתה בירושלים שלא היתה בסדום, דאילו בסדום כתיב הנה זה היה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם... ויד עני ואביון לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן" (ביאר התורה תמימה שמשמע מלשון זו שעל כל פנים היתה מדת רחמנות בירושלים ורק עשו מה שעשו מגודל צערן ועניותן אבל בסדום פשעו והתאכזרו מרוב טובה, ולכן הוקל עונש ירושלים מעונש סדום).

שבת שלום!